

УДК 330.322.54

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Мошляк І.О.

аспірант, Університет «КРОК», м.Київ
вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (099)-725-04-97, e-mail.: im14031984@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6281-3988, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-51-68-73>

INVESTMENT ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AND ITS EFFICIENCY

I. Moshlyak

postgraduate student, University of "KROK", Kyiv
st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
tel.: (099)-725-04-97, e-mail.: im14031984@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6281-3988, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-51-68-73>

Анотація. В статті розглянуто обсяги інвестування в економіку України, визначені фактори, що забезпечують позитивний вплив на інвестиційний клімат та окреслені проблеми формування сприятливого інвестиційного середовища. Актуальність теми полягає в тому, що існують проблеми залучення інвестицій та підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств останнім часом, адже, забезпечення високих темпів розвитку господарюючих суб'єктів та підвищення конкурентоспроможності значною мірою визначається рівнем їх інвестиційної активності та діапазоном інвестиційної діяльності. Незважаючи на значні іноземні запозичення, на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні вітчизняні підприємці і надалі потребують великого обсягу зовнішнього фінансування. Для того, щоб стати дійсно незалежною державою, підвищити не тільки добробут своїх громадян, а й загальний економічний рівень розвитку країни до загальноєвропейського, насамперед, треба визначити стратегічний напрям державної економічної політики. Це інноваційний розвиток економіки. Основна структурна ланка – це підприємство. Тому розробка ефективної інноваційної політики підприємств є найважливішою задачею сьогодення. Основною умовою для іноземного інвестора при здійсненні капіталовкладень є, насамперед, можливість реалізувати свої економічні інтереси. Тому першочерговим завданням для українського підприємства є забезпечення можливості переконати іноземного інвестора у вигідності для нього такого інвестування та в мінімальному рівні ризиків при цьому. Сучасну ринкову економіку неможливо уявити без іноземних інвестицій. Вони є вирішальним чинником економічної політики як промислово розвинутих країн, так і країн, що розвиваються. Від ефективної реалізації інвестиційного капіталу залежить стан виробництва продукції, розвиток імпортозамінних виробництв, рівень технічного оснащення підприємств і можливість розв'язання соціальних та екологічних проблем економіки. Передумовою успішного результату залучення інвестицій є погодження інтересів та узгодженість дій між зацікавленими сторонами: підприємством та інвестором, які формують групу головних суб'єктів системи залучення інвестицій на підприємства та впливають на реалізацію інвестиційних проектів і вибір форми залучення інвестицій (корпоративна чи договірна). Визначальними критеріями відбору інвестиційних проектів інвесторами є фінансові, ринкові та кадрові. Залежно від масштабу та специфіки інвестиційного проекту другорядними суб'єктами системи можуть виступати державні органи влади, агентства із залучення інвестицій та інші посередники.

Ключові слова: Інвестиції, дисконтування, економічна ефективність інвестицій, коефіцієнт покриття, інвестиційні проекти.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 10

Annotation. The article considers the volumes of investment in the Ukrainian economy, determines the factors that have a positive impact on the investment climate and outlines the problems of creating a favorable investment environment. The urgency of the topic is that there are problems of attracting investments and increasing the efficiency of investment activity of enterprises in recent times, because ensuring the high rates of development of economic entities and increasing competitiveness is to a large extent determined by the level of their investment activity and the range of investment activity. Despite significant foreign borrowing, at the current stage of development of market relations in Ukraine, domestic entrepreneurs still need a large amount of external financing. In order to become a truly independent state, to raise not only the welfare of its citizens, but also the overall economic level of development of the country to the pan-European, first of all, it is necessary to determine the strategic direction of the state economic policy. This is an innovative development of the economy. The main structural unit is an enterprise. Therefore, the development of an

effective innovation policy of enterprises is the most important task of the present. The main condition for a foreign investor when investing is, first of all, the ability to realize their economic interests. Therefore, the priority task for a Ukrainian company is to provide the opportunity to persuade a foreign investor to benefit from such investment and at the minimum level of risk in this case. A modern market economy can not be imagined without foreign investment. They are a decisive factor in the economic policies of both industrialized and developing countries. The state of production, the development of import substitutes, the level of technical equipment of enterprises and the possibility of solving social and environmental problems of the economy depend on the effective implementation of investment capital. A prerequisite for a successful outcome is attracting investment interest and approval coherence between stakeholders, companies and investors that constitute the main subjects of attracting investments to enterprises and affect the implementation of investment projects and selection Form of investment (corporate or contractual). The criteria for selecting investment projects by investors are financial, market and personnel. Depending on the scale and specificity of the investment project, the secondary entities of the system may be public authorities, investment attraction agencies and other intermediaries.

Key words: investments, discounting, economic efficiency of investments, coefficient of coverage, investment projects.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 10

Постановка проблеми. Інвестиції розглядаються як процес експорту капіталу із-за кордону в різноманітних видах і формах, який вкладається в об'єкти підприємництва з метою одержання прибутку, або досягнення соціального ефекту. Разом з іноземним капіталом підприємства України матимуть усі складові ринкові системи: повноцінного власника-інвестора, нові технології, техніку, інновації, ринки для постачання сировини та збуту продукції, пропозиції додаткових робочих місць. Це забезпечить оновлення матеріально-технічної бази, підвищення експортного потенціалу всіх галузей економіки, покращення якості продукції, розвиток імпортозамінних виробництв, підвищення кваліфікації кадрів та зростання заробітної плати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оцінки ефективності інвестиційного клімату України розглядали відомі вчені. Серед них – наукові праці І. Л. Сазонця, А. А. Пересади, Ю. В. Полякової, М. І. Кісіля, О. І. Амоші, М. П. Денисенка, А. І. Сухорукова та ін. Дослідження ними динаміки інвестиційних процесів сприяли обґрунтуванню нових методичних підходів щодо аналізу інвестицій на макро- і мікроекономічному рівнях. На думку цих провідних вчених-економістів, залучення інвестиційний України має суттєві відмінності від інвестиційного залучення інших країн Європи, які обумовлені особливостями його формування. Останні наукові дослідження в цій царині пов'язані з вивченням

проблем і можливостей залучення іноземних інвестицій в економіку України, аналізом інвестиційних процесів, значенням інвестиційного фактора у формуванні ресурсного потенціалу [1-4]. Разом з тим, питання створення сприятливого інвестиційного клімату в економіці України залишаються поза увагою науковців, що й визначило актуальність і спрямованість проведеного дослідження.

Формулювання цілей статті. Одним із визначальних факторів, що забезпечують надходження інвестиційних ресурсів є створення сприятливого інвестиційного клімату. Нині він набуває визначального характеру для виходу економіки з кризи та забезпечення конкурентоспроможного виробництва продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому продовольчих ринках. Обсяги іноземних інвестицій та їх ефективне використання є індикатором інвестиційного клімату країни і формування сприятливого середовища для іноземного капіталу. Зважаючи на це, необхідна врегульована державна політика, спрямована на створення сприятливих економічних, правових та організаційних умов для залучення іноземних інвестицій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження даної статті полягає в аналізі обсягів інвестування, визначенні факторів, що забезпечують позитивний вплив на інвестиційний клімат та окресленні

основних проблем формування сприятливого інвестиційного середовища в економіці України.

Нині правова система України включає понад 100 законів і інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Насамперед це Закон України “Про інвестиційну діяльність”, Декрет Кабінету Міністрів України “Про режим іноземного інвестування”, Закон України “Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні”, Закон України “Про цінні папери і фондову біржу”, що створюють основу правового регулювання інвестиційної діяльності.

Розробка ефективної інноваційної політики промислового підприємства тісно пов'язана з визначенням критеріїв оцінки ефективності інвестиційних проектів. Будь-який намір інвестування має супроводжуватися програмою його реалізації. Як правило, у випадку залучення коштів зовнішніх позичальників чи інвесторів, план здійснення інвестицій є обов'язковим через те, що систематизована відповідним чином програма дій дає їм змогу прийняти адекватне рішення з огляду на прагнення максимізації прибутку та мінімізації ризику неповернення наданих коштів [5].

У міжнародній практиці план розвитку підприємства подається у вигляді бізнес-плану, що, по суті, є структурованим описом проекту розвитку підприємства. Якщо проект пов'язаний із залученням інвестицій, то він носить назву «інвестиційний проект» [6].

Проекти прийнято розділяти на тактичні і стратегічні. До останніх належать проекти, що передбачають зміну форми власності (створення орендного підприємства, акціонерного товариства,) або кардинальну зміну характеру виробництва (випуск нової продукції). Тактичні проекти звичайно пов'язані зі зміною обсягів продукції, що випускається, підвищенням якості продукції, модернізацією устаткування.

Тому проаналізуємо фактори та резерви підвищення економічної ефективності інвестиційної діяльності підприємств та

розробимо практичні рекомендації, виходячи із ситуації, що склалася в економіці країни на основі виявлених тенденцій розвитку підприємств та формування інституціональних передумов переходу до ринкових відносин. Економічна ефективність інвестиційної діяльності включає в себе джерела інвестицій, їх структуру, потенціал, направлення вкладень [7].

Процес оцінки інвестицій можна умовно розділити на три етапи:

- перший етап — оцінюється обсяг інвестицій і майбутніх грошових надходжень;

- другий етап — оцінка ступеня ризику інвестицій, очікуваних грошових надходжень і визначається з оціненого ступеня ризику відповідна вартість капіталу;

- третій етап — очікувані грошові надходження зводяться до теперішньої їх вартості (та певну дату), використовуючи обчислену вартість капіталу.

Порівнюючи теперішню вартість очікуваних грошових надходжень із затратами (дисконтованими), оцінюють реальну ефективність (цінність) інвестицій. Якщо теперішня (поточна) вартість надходжень від інвестицій вища, ніж затрати, то є підстави для реалізації даного інвестиційного проекту. Під час оцінки інвестиційних проектів використовуються, окрім загальноприйнятих показників, специфічні, притаманні для оцінки інвестицій. Найчастіше використовуються такі показники: чистий потік грошових засобів; період окупності інвестицій, чиста (нетто) теперішня вартість; внутрішня ставка (норма) доходу; індекс прибутковості. Кожен з цих методів оцінки має свої переваги та недоліки. Тому в кожному конкретному випадку необхідна комплексна оцінка ефективності інвестиційних проектів з використанням усіх можливих методів з подальшими висновками на базі отриманих результатів.

В світовій практиці для оцінки економічної ефективності інвестиційної

діяльності отримали розвиток методики, оснований на статичних та дисконтних показниках, що лежать в основі комерційної ефективності, яка відображає фінансові наслідки від реалізації проекту для його безпосередніх учасників, бюджетна відображає фінансові наслідки здійснення проекту для бюджетів різних рівнів, економічна ефективність враховує затрати та результати, які виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників проекту.

Розраховуючи комерційну, бюджетну чи економічну ефективність інвестиційної діяльності, аналітики та експерти піддають оцінці ефективність інвестиційних проектів. Також треба зазначити, що у світовій практиці використовується значна кількість показників, які використовуються для оцінки фінансового становища підприємства:

а) Показники фінансової стійкості та структури капіталу. Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є стабільність його діяльності з позиції довгострокової перспективи:

1) Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності) характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність.

2) Коефіцієнт фінансового ризику показує відношення залучених коштів та власного капіталу, що показує скільки одиниць залучених коштів приходиться на кожну одиницю власних.

3) Коефіцієнт концентрації залученого капіталу показує частку позичених коштів у загальній сумі коштів, авансованих у діяльність підприємства.

4) Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень. Він показує, яка частина основних засобів та інших необоротних активів профінансована за рахунок зовнішніх інвесторів.

5) Коефіцієнт структури залученого капіталу показує частку довгострокових зобов'язань у залучених коштах.

Підвищення економічної ефективності інвестиційної діяльності українських підприємств потребує впровадження в реальну практику систем моніторингу. Об'єктами моніторингу, під яким розуміється не тільки збір та аналіз даних, але й управління інвестиційними процесами, які складаються з управління матеріально-технічними та фінансовими ресурсами, наука та освіта, інформаційні ресурси та кадровий потенціал. Для оцінки інвестиційної діяльності підприємства на даний час найбільш опрацьованими вважаються показники оцінки комерційної ефективності, які відображають тільки фінансові наслідки від реалізації проекту для його безпосередніх учасників і в основному розраховуються на мікрорівні.

На регіональному та державному рівні інвестиції «виходять» за межі показників комерційної ефективності і тут особливої значимості набуває бюджетна та економічна ефективність. Впровадження чіткого механізму комплексного аналізу та оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємств забезпечує позитивний вплив держави на прийняття інвестиційних рішень, і в послідовному призводить до більш раціонального використання капіталовкладень та формування сприятливого інвестиційного клімату [8].

Спираючись на зазначене, можна запропонувати пропозиції, щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств в сучасних умовах. Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств на державному рівні необхідно [9]:

- розширити базу інвестиційних ресурсів, що спрямовуються в інноваційну сферу через механізми податкової, митної та регуляторної політики;

- акумулювати кошти населення у рамках систем соціального та пенсійного страхування;

- забезпечити реалізацію інвестиційного спрямування амортизаційної політики;

- посилити інвестиційне спрямування розвитку фондового ринку та його інфраструктури;

- запровадити механізм акумулювання вільних коштів у венчурних фондах;

- посилити інвестиційну активність населення та забезпечити гарантований захист його заощаджень;

- спростити доступ підприємств до довгострокових кредитів.

Підвищенню ефективності інвестиційної діяльності приватного підприємства сприятимуть такі чинники:

- оптимальне поєднання централізації і децентралізації управління інвестиційною діяльністю;

- вироблення нових цілей і завдань по вдосконаленню організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю;

- безперервне вдосконалення управління інвестиційною діяльністю;

- взаємодія і розумна регламентація;

- відповідність характеру роботи потенційним можливостям виконавця;

- проведення оцінки інвестиційних проектів з врахуванням факторів ризику, ліквідності та інфляції.

Впровадження в практику господарської діяльності підприємств України пропонованих рекомендацій дозволять підвищити їх конкурентоздатність і зайняти гідне місце в світовій економічній системі. Адже проблема активізації інвестиційної діяльності на підприємствах України є досить актуальною, вона стосується подолання незбалансованості та недосконалості в процесах здійснення інвестиційної діяльності безпосередньо на вітчизняних підприємствах. Основними перешкодами на шляху до реалізації поставлених цілей є недосконалість чинного законодавства, економічний спад та низька конкурентоспроможність національних підприємств порівняно із закордонними представниками. Вони повинні вирішуватись не тільки на рівні країни в цілому, але й на регіональному рівні зокрема. Дане питання не терпить відкладень, адже саме на ефективній

підприємницькій діяльності в Україні і буде базуватись стабільна та конкурентоспроможна ринкова економіка [10].

Висновки. Інвестиційну проблему в економіці України на нинішньому етапі його розвитку можна розв'язати шляхом забезпечення еквівалентності обміну між галузями і сферами економіки, встановлення економічно обґрунтованих та взаємовигідних цін на інвестиційні ресурси та визначення пріоритетних напрямків іноземного інвестування, які б забезпечили прискорений вихід економіки з кризового стану. З огляду на це, державна політика щодо формування інвестиційного клімату потребує докорінних змін і має проводитися на якісно вищому рівні. Вона має базуватися на забезпеченні стійкого підйому економіки України шляхом реформування фінансово-кредитної системи, удосконалення відносин власності, приватизаційного законодавства, земельних відносин, а також створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій.

Література:

1. Іноземні інвестиції в Україні: бар'єри, можливості і шанси. *Економіст* : журнал. 2010. №4. С. 54.
2. Ланченко Є.О. Аналіз інвестиційних процесів і зайнятості в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК* : міжнародний науково-виробничий журнал. 2010. №6. С. 81-86.
3. Вікарчук О.І. Інвестиційний фактор у формуванні ресурсного потенціалу. *Економіка. Управління, Інновації* : електронне наукове фахове видання. 2009. №2. URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/index.html> (дата звернення 02.09.2018).
4. Парій Я.П. Діалектика інвестицій та розвитку національної економіки в умовах геополітичних трансформацій. *Державне управління: теорія та практика* : електронне наукове фахове видання. 2009. № 2 (10). 2009. – №2. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2009_2/doc_pdf/Pariy.pdf (дата звернення 02.09.2018).
5. Проблеми економічної ефективності інвестиційної діяльності підприємств та резерви її підвищення. Наукове товариство Івана Кушніра. URL : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=33972> (дата звернення 02.09.2018).
6. Інвестиційна політика підприємства. *Економіка*. URL :

<http://ukr.vipreshebnik.ru/investitsijnij-menedzhment/4044-investitsijna-politikapidpriemstva.html> (дата звернення 02.09.2018).

7. Бакаєв Л. О. Кількісні методи в управлінні інвестиціями: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2000. 151 с.

8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ, 2009. 668 с.

9. Проблеми і перспективи інтеграції України до міжнародного інвестиційного ринку: монографія. Київ, 2004. 166 с.

10. Прямі іноземні інвестиції та технологічний трансфер у пострадянських країнах : навч. посібник. Київ : Відродження, 2003. 202 с.

References:

1. Inozemni investytsii v Ukraini: bariery, mozhlyvosti i shansy. *Ekonomist* : zhurnal. 2010. №4. S. 54.

2. Lanchenko Ye.O. Analiz investytsiinykh protsesiv i zainiatosti v ahrarnomu sektori ekonomiky. *Ekonomika APK* : mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychy zhurnal. 2010. №6. S. 81-86.

3. Vikarchuk O.I. Investytsiinyi faktor u formuvanni resurnoho potentsialu. *Ekonomika. Upravlinnia, Innovatsii* : elektronne naukove fakhove vydannia. 2009. №2. URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/index.html> (data zvernennia 02.09.2018).

4. Parii Ya.P. Dialektyka investytsii ta rozvytku natsionalnoi ekonomiky v umovakh heopolitychnykh transformatsii. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka* : elektronne naukove fakhove vydannia. 2009.

№ 2 (10). 2009. – №2. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2009_2/doc_pdf/Pariy.pdf (data zvernennia 02.09.2018).

5. Problemy ekonomichnoi efektyvnosti investytsiinoi diialnosti pidpriemstv ta rezervy yii pidvyshchennia. *Naukove tovarystvo Ivana Kushnira*. URL : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=33972> (data zvernennia 02.09.2018).

6. Investytsiina polityka pidpriemstva. *Ekonomika*. URL : <http://ukr.vipreshebnik.ru/investitsijnij-menedzhment/4044-investitsijna-politikapidpriemstva.html> (data zvernennia 02.09.2018).

7. Bakaiev L. O. Kilkisni metody v upravlinni investytsiinyamy: navch. posibnyk. Kyiv : KNEU, 2000. 151 s.

8. Savytska H. V. Ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstva: navch. posib. Kyiv, 2009. 668 s.

9. Problemy i perspektyvy intehratsii Ukrainy do mizhnarodnoho investytsiinoho rynku: monohrafiia. Kyiv, 2004. 166 s.

10. Priami inozemni investytsii ta tekhnolohichnyi transfer u postradianskykh krainakh : navch. posibnyk. Kyiv : Vidrozhennia, 2003. 202 s.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2018 р.